

Žilinská univerzita v Žiline

Univerzita tretieho veku

RUŽA - KRÁĽOVNÁ MEDZI KVETMI

Hamarová Blanka

2021/2022

Zberateľstvo a filatelia

zimný a letný semester

1. ročník

Úvod

V priebehu roku 2021 ma kolega filatelista na klubovom stretnutí nášho filatelistického klubu informoval, že navštevuje Univerzitu tretieho veku pri Žilinskej univerzite v Žiline.

Nakoľko som už viac ako 20 rokov členkou Klubu filatelistov 52-51 v Nitre a súčasne som aj zamestnanec Slovenskej pošty, a.s., mám k filatelii veľmi blízko. V súčasnosti ma najviac zaujíma téma kvetov na poštových známkach, príležitostných poštových pečiatkach a iných celistvostiach. Samozrejme mám v zbierke všetko čo súvisí aj s mestom Nitra, hlavne celistvosti ktoré boli súčasťou výstav , inaugurácií poštových známok a iných udalostí organizovaných našim klubom.

V roku 2011 som vystavovala môj exponát Slovenské známky, pečiatky s námetom kvetov na filatelistickej výstave III stupňa Nitra 2011.

V roku 2021 náš klub spoluorganizoval výstavu jednorámových exponátov Nitra 2021, môj exponát s názvom Ruža – kráľovná medzi kvetmi bol tiež vystavený.

Z toho dôvodu pri hľadaní námetu na záverečnú prácu som automaticky siahla po mojich exponátoch s motívom kvetov a špeciálne ružami.

Ruža nemá dôvod prečo kvitne,
jednoducho kvitne.
Nedbá na seba, nepýta sa, či ju vidieť

Nikto nevie presne povedať, odkedy existujú ruže. Najstaršie stopy vedú do tret'ohôr, novoveku dejín Zeme. Z tej éry sa našli skameneliny zvyškov rastlín podobných ružiam, ktoré majú si 25 miliónov rokov.

Už v raných dejinách hrala ruža významnú úlohu v kultovom živote východných národov, zvlášť v indoeurópskych kmeňoch. Stredná Ázia sa všeobecne považuje za miesto pôvodu a zrodu ruže, lebo odtiaľ prišli najstaršie správy i väčšina nálezov. Ruža potom nastúpila svoj mierový víťazný pochod do Európy a Ameriky, do Číny a Indie a cez Stredomorie do severnej Afriky. Najstaršie výtvarné znázornenie kráľovnej kvetín sa nachádza v dome fresiek v Knosskom paláci na Kréte. Slávna freska s modrým vtákom, vytvorená pre najmenej 3 500 rokmi, ukazuje ružu v ornamentálnej podobe.

Ruže sú odpradáva obľúbené nielen pre krásu, dlhú životnosť, nízku náročnosť pestovania a široké použitie, ale hlavne pre mnohotvárnosť. Existuje nespočetné množstvo odrôd v širokej škále tvarov a farieb, výšky rastu a pestovateľských vlastností.

Prvé kultúrne druhy ruží vznikli zrejme prirodzeným krížením. Dodnes známa a pestovaná je pôvodná ruža stolistá, ruža galská či ruža damascénska.

K zámernému(umelému) šľachteniu ruží došlo pravdepodobne už na prelome 18. a 19. storočia, keď sa do Európy dostali ruže na šľachtenie z Číny a z ostatných krajín Ázie. Cieľom šľachtiteľov bolo vytvoriť ruže, ktoré by kvitli opakovane, boli by nízke a mnohokveté, vhodné na rezanie, dostatočne odolné a tvorili by základ pre ďalšie potomstvo. Ďalším kritériom bola farebnosť kvetu. Vo veľkých šľachtiteľských firmách, ktoré predávali ruže sa postupne do popredia dostávali aj takzvané čajohybridy, ktoré zdedili po čajových ružiach vôňu a krásu a po remontantných (opakovane kvitnúcich) pevnosť a trvácnosť kvetov.

Komerčný trh s novými odrodami sa naplno rozvinul najmä vo Francúzsku, v Anglicku a Nemecku, kde boli na pestovanie ruží priaznivejšie klimatické podmienky.

Na celom svete sa pestovaniu a šľachteniu venovali viaceré osobnosti, ale najslávnejšia ružiarka u nás je grófka Mária Henrieta Choteková. Mária Henrieta Choteková sa narodila 24. novembra 1863 do šľachtickej rodiny Chotekovcov – dedičov dolnokrupskeho kaštieľa a panstva. Podnietila založenie prvých verejných rozárií v Prahe na Petrine a v Bratislave v petržalskom parku. Mária Henrieta Choteková, nazývaná Ružová grófka, preslávila obec Dolná Krupá neďaleko Trnavy. Šľachtiteľstvu a pestovaniu ruží obetovala takmer polovicu svojho života aj všetky financie z dedičstva po otcovi a neskôr aj bratovi. Ruže začala vysádzať postupne od roku 1906 na asi trojhektárovom pozemku v okolí kaštieľa v Dolnej Krupej. Netrvalo dlho a vďaka svojmu zanieteniu sa stala uznávanou ružiarkou a čestnou hostkou ružiarskych kongresov. Finančne podporovala zahraničné ružiarske spolky a rozáriá. Po 1. svetovej vojne založila pestovateľskú škôlku a sadenice ruží predávala pomocou katalógov a využívala aj inzeráty hlavne v nemeckej tlači. S pribúdajúcim vekom a ubúdajúcimi silami grófky, rozárium postupne pustlo, fatálne ho zasiahla 2. svetová vojna. V roku 1945 bol kaštieľ vyrabovaný a grófky sa ujali mníšky a v roku 1946 o veku nedožitých 83 rokov zomrela. Po smrti významná ružiarka u nás upadla do zabudnutia. V druhej polovici 90. rokov sa o obci Dolná Krupá začalo opäť hovoriť ako o dedine ruží.

Na ružiarske dielo výnimočnej rodáčky z Dolnej Krupej nadväzuje aj súkromná ružová záhrada prístupná verejnosti, ktorú založili manželia Peter a Mária Kudláčkovci.

V novom areáli Medolandia vyčlenili veľkú časť pre ružové záhony . Ich medovinárstvo Apimed okrem iných produkuje aj medovinu Mária Henrieta , pri výrobe ktorej používajú lupene z voňavej ruže “ Ružová grófka Mária Henrieta „.

Nová záhrada sa nachádza v tesnej blízkosti pôvodného rozária a nadväzuje na slávu a krásu rozária grófky Chotekovej. Nájdete tu ruže , ktoré už v jej časoch zaujali vôňou, farbou, pôvodom a históriou nielen odbornú, ale aj laickú verejnosť.

Pri vstupe do Rozária M.H. Chotekovej v Medolandii nás očarí sladká vôňa a takmer nekonečná farebnosť. Chodníčky vedúce od hlavného kruhového záhona vám dajú vybrať si zo štyroch smerov a krásu rozkvitnutých ruží si vychutnať podľa svojich predstáv.

A hoci nepatríme medzi ružiarov z radov odbornej verejnosti, i tak je zaujímavé okrem farieb kvetov či vône i označenie jednotlivých rastlín. Používané sú menovky rovnaké ako za Márie Henriety – vyrobené z porcelánu.

V roku 2021 som osobne s rodinou navštívila rozárium Márie Henriety Chotekovej v obci Dolná Krupá. Pri tejto príležitosti som navštívila poštu s poslala som si pohľadnicu ešte aj s nálepkou ružiarkej spoločnosti a pečiatkou zámockého parku v Dolnej Krupej.

Nezachovalo sa veľa korešpodencie adresovanej samotnej grófke. Osobitnú pozornosť si zaslúži pohľadnica, ktorú poslal grófke brat Rudolf z Františkových Lázní. Z kúpeľov bola odoslaná 25.6.1909 v piatok, v sobotu 26.6.1909 už bola vo Viedni a keďže adresátka nezastihli doma, jej viedenská adresa je prečiarknutá a pohľadnica je presmerovaná do Dolnej Krupej - Schloss Korompa, Ungarn. A nasledujúci deň bola pohľadnica už v Trnave a odtiaľ doručená do Krupej.

Príbeh tejto pohľadnice sa tak okrem iného stal aj dôkazom o rýchlosti a profesionálnom prístupe vtedajšej kráľovskej pošty, ktorá pracovala aj v nedeľu.

V roku 2003 pri príležitosti medzinárodnej filatelistickej výstavy NITRAFILE 2003 sme ako organizačný výbor mali možnosť vyhotovenia poštovej známky s personalizovaným kupónom.

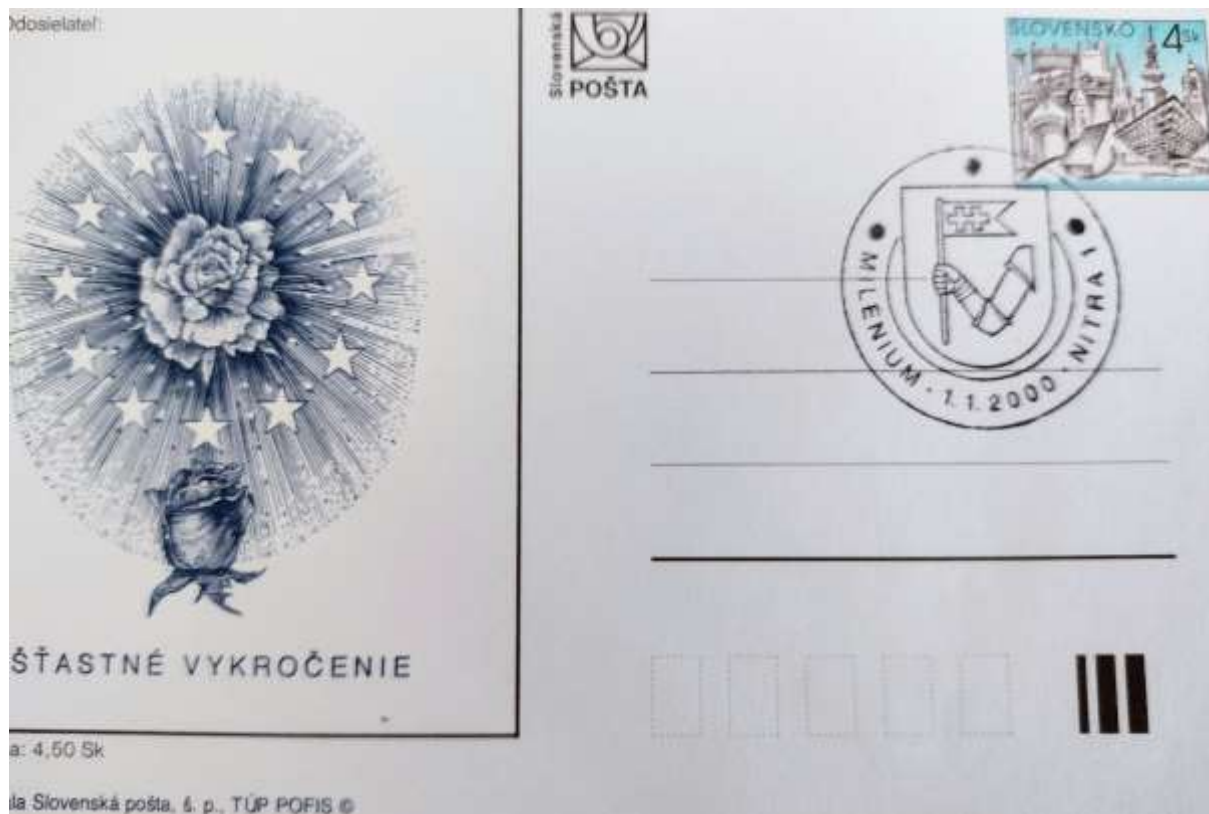
Slovenská pošta, a.s. vydala poštové známky s motívom ruže v dvoch typoch. Jedna bola z tlačového listu a druhá ako súčasť známky s personalizovaným kupónom. Prvý typ má farby tmavšie a druhý typ má farby bledšie.

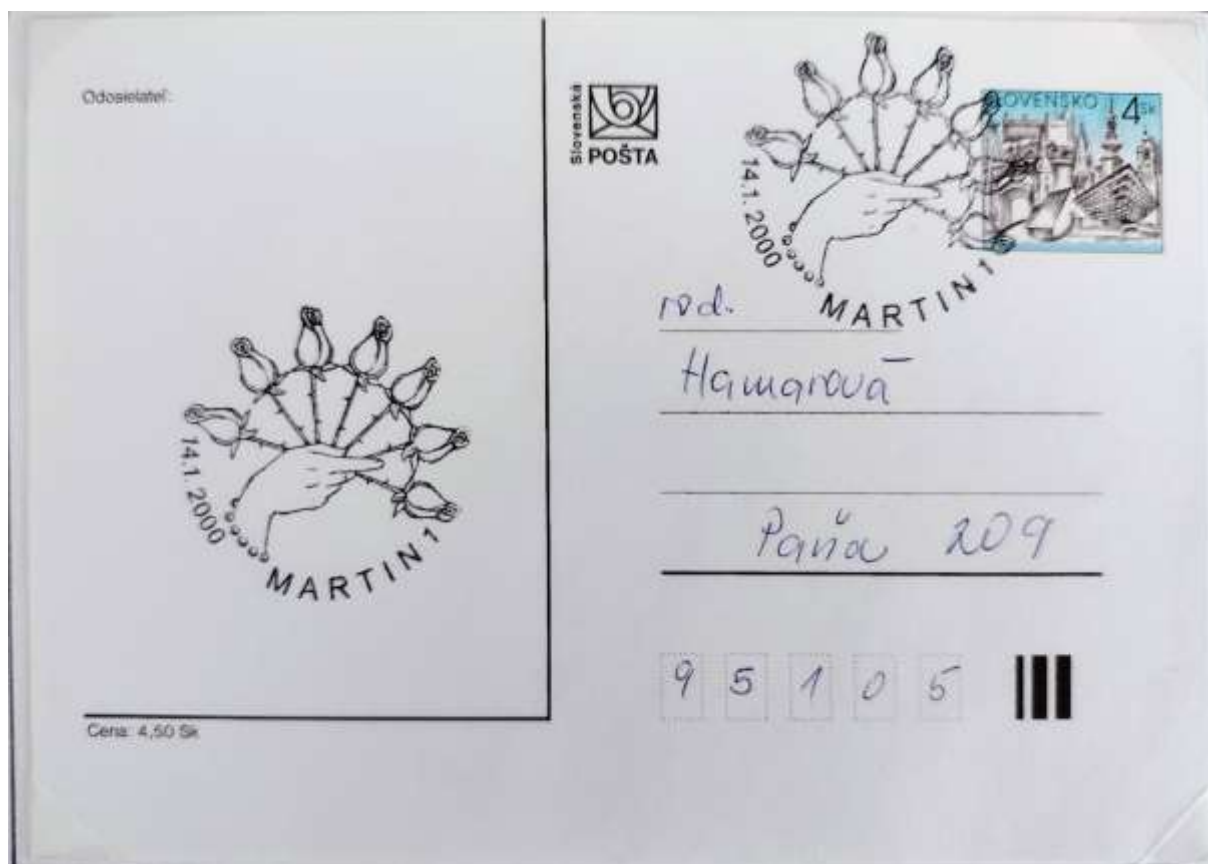
Významná osobnosť novodobých dejín slovenského národa Alexander Dubček bol vyobrazený na poštovej známke vydané v roku 201. Na poštovej známke je motív šľachtenej ruže, na hárčeku je motív planej ruže. Kvet ruže symbolizuje trnistú životnú cestu významnej osobnosti.

Pri príležitosti nového tisícročia bola dňa 1.1.2000 používaná v krajských mestách príležitostná poštová pečiatka a na poštovom lístku je motív ruže s hviezdami. V tomto prípade kvet symbolizuje poďakovanie a šťastné vykročenie do nového tisícročia.

Ruža – kráľovná kvetov na príležitostných poštových pečiatkach. Príležitostná poštová pečiatka bola používaná pri inaugurácii poštovej známky s motívom Hany Meličkovej. Vejár ako symbol divadelníctva a ruža, ktorá predstavuje vd'aku za celoživotné dielo uznávanej osobnosti.

Záver

Cieľom mojej práce bolo poukázať na krásu ruží a ich využiteľnosť v známkovej tvorbe a v iných celistvostiach.

Pri štúdiu a hľadaní materiálu na moju prácu som spoznala aj prácu šľachtiteľov už v dávnej dobe. Významnou osobou slovenského pôvodu, ktorá sa zaoberala šľachtiteľstvom bola grófka Mária Henrieta Choteková uznávaná slovenská šľachtiteľka, ktorej dedičstvo a práca sa naďalej zveľaďuje a robí radosť.

To najdôležitejšie o mojej ročníkovej práci

Verím, že čitatelia tejto ročníkovej práce si rozšíria svoje poznatky o živote grófky Márie Henriety Chotekovej, o jej práci v šľachtiteľstve, o dedičstve ktoré nám zanechala a súčasná generácia ružiarov rozširuje počet vyšľachtených odrôd ruží.

V mojej práci som poukázala na filatelistické materiály na ktorých je motív ruže a to na poštových známkach. Motív ruže je využívaný ako súčasť na prítlačiach, na príležitostných poštových pečiatkach a na poštových lístkoch vydávaných pri rôznych príležitostiach.

Zoznam použitej literatúry:

1. Lucia Sedláček Harničárová, január 2021, Výnimočné miesto s odkazom ružovej grófky, Záhradkár, str. 7-11,
2. Helmut Steinhauer, 1993, Neografia, a.s. Martin, 1996, str. 7-10, ISBN 80-85186-87-X
3. Stanislav Petráš, 2018, Ružová grófka a jej svet, Občianske združenie Korompa, Rapos Trnava, str.124, ISBN 978-80-973005-3-1